

Selvitys sähkömarkkinoiden hinta- ja tarjousalueista Pohjoismaissa

Vaikutukset sähkömarkkinoihin ja sähkömarkkinatoimijoihin
21.4.2009

- ➔ 1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
- 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
- 3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
- 4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
- 5. Yhteenveto
- 6. Selvityksen jatkotyöt

1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
- ➔ 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
5. Yhteenveto
6. Selvityksen jatkotyöt

Norjassa osataan elää pienten hinta-alueiden kanssa, Ruotsissa toimijat vastustavat maan jakamista hinta-alueisiin

Norja

- Muuttuvien ja markkinoihin nähden pienten hinta-alueiden nähdään tehostavan sähköjärjestelmän käyttöä
- Hinta-aluejako koetaan läpinäkyväksi keinoksi hoitaa siirtorajoituksia
- Spot-hintaan sidotut vähittäissopimukset pienentävät myyjien tarvetta suojata sähkönhankintaansa finanssituotteilla
 - Kuluttaja kantaa aluehintariskin
 - Keski-Norja ongelmallinen alue

Ruotsi

- Toimijoiden mielipiteet ovat saman suuntaisia kuin Suomessa
- Ruotsin sisäiset siirtorajoitukset ovat vaikeammat kuin Suomessa
- Ruotsissa valmistellaan hinta-aluejako
- Etelä-Ruotsin hinta kohonnee reilusti

1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
 - 3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
-
4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
 5. Yhteenveto
 6. Selvityksen jatkotyöt

Teeseihin on koottu yleisimmät näkemykset hinta-aluejaon vaikutuksista sähkömarkkinoihin

- Konsultti on koonnut tämän luvun teeseihin merkittävimmät hinta- tai tarjousaluejakoon liittyvät väittämät. Teesit sisältävät suomalaisten sähkömarkkinaosapuolten esittämiä argumentteja.
 - Johtopäätökset ja analyysit argumenteista edustavat konsultin näkemystä
- Haastatteluiden pohjalta on pyritty muodostamaan objektiivinen kuva hinta- tai tarjousaluejaon vaikutuksista, ottaen Suomen paikalliset piirteet huomioon.

Teesit:

1. ”Kilpailu vähenee sähkön vähittäismarkkinoilla”
2. ”Hintaerotuotteiden riskipreemiot kasvavat”
3. ”Vertikaalinen integraatio lisääntyy”
4. ”Markkinavoima kasvaa pienillä hinta-alueilla”
5. ”Kantaverkkoyhtiöiden insentiivi investoida pienenee”
6. ”Tarjousaluejako on tarpeeton”

1. ”Kilpailu vähenee sähkön vähittäismarkkinoilla”

Suomalaiset toimijat

- Hinta-aluejakoon siirtyminen tuo kertaluontoisia ja jatkuvia kustannuksia
- Kustannukset katettava sähkönmyynnillä
- Aluehintariskin takia kaikkia vähittäistuotteita ei ole tarjolla molemmille hinta-alueille

Argumentointia

- Osa myyjistä ei toimi koko maassa
 - Järjestelmäkustannukset
 - Toiminnan riskit
- Kilpailu vähenee pienillä hinta-alueilla
- Pohjois-Suomi ongelmallinen itsenäisenä alueena
- Spot-hintasadonnaiset vähittäistuotteet yleistyvät

Johtopäätös:

Pohjois-Suomen tilanne vähittäismarkkinoilla heikkenee.

Spot-hintasadonnaisten vähittäistuotteiden yleistyminen muuttaa sähkön vähittäismarkkinoita.

2. ”Hintaerotuotteiden riskipreemiot kasvavat”

Suomalaiset toimijat

- CfD-markkinoiden likviditeetti jo nykyisin huono
- Mitä pienempi hinta-alue, sitä vähemmän kaupankäyntiä CfD-tuotteilla
- Mitä huonompi likviditeetti, sitä korkeampi riskipremio CfD-tuotteiden hinnoissa
- Markkinatakaus ei sovi kantaverkkoyhtiön rooliin

Argumentointia

- CfD-markkinat eivät toimi kunnolla nykyisin, tuskin jatkossakaan
- Hinta-alueiden omat CfD-tuotteet ei ratkaisu suojautumiseen
- Kaupankäynti todennäköisesti keskittyy harvoille hinta-alueille; suojaus Ruotsin aluehintaan todennäköinen vaihtoehto
- Ongelmana poikkeukselliset siirtotilanteet

Johtopäätös:

Pienten hinta-alueiden CfD-markkinat näivettyvät kaupankäyntivolyymien keskittyessä harvoille hinta-alueille.

3. ”Vertikaalinen integraatio lisääntyy”

Suomalaiset toimijat

- Mitä pienempi hinta-alue, sitä huonompi korrelaatio systeemihinnan kanssa
- Tuotannon ja kulutuksen/myynnin tasapainottaminen suojaa aluehintariskiltä
- Hinta-alueen sisäiset OTC-sopimukset lisääntyvät
- Tuotannon ja myynnin vertikaalinen integraatio lisääntyy

Argumentointia

- Omavaraisella sähköpositiolla ei aluehintariskiä
- Säättökykyinen tuottaja/myyjä vahvassa asemassa
- Hinta-alueilla ei suurta merkitystä uuden tuotannon sijoittumiseen
- OTC-kaupat huonosti valvottuja
- Sama taho valvomaan kaikkia fyysisiä markkinoita, myös vastakauppaa

Johtopäätös:

Mahdollisuus pitää tuotanto ja kulutus/myynti tasapainossa molemmilla hinta-alueilla parantaa toimijan asemaa markkinoilla.

4. ”Markkinavoima kasvaa pienillä hinta-alueilla”

Suomalaiset toimijat

- Mitä vähemmän toimijoita, sitä suurempi markkinavoima aluehintojen eriytyessä
- Suuret toimijat saattavat pystyä ennakoimaan aluehintojen eriytymisen ja jopa aiheuttaa niitä muuttamalla tarjouskäyttäytymistään
- Säättövoima sijoittunut pääasiassa Pohjois-Suomeen

Argumentointia

- Teoriassa hinta-aluejako tehostaa kantaverkon käyttöä
- Hinta-alueet läpinäkyvämmät ja helpommin valvottavissa kuin vastakaupat
- Markkinavoima ongelma pienillä hinta-alueilla
- Pohjois-Suomessa liian vähän toimijoita
- Suomen, Ruotsin ja Norjan pohjoisten alueiden yhdistäminen?

Johtopäätös:

Pohjois-Suomi itsenäisenä hinta-alueena on liian pieni tukkumarkkinoiden markkinakonsentraation näkökulmasta.

5. ”Kantaverkkoyhtiöiden insentiivi investoida pienenee”

Suomalaiset toimijat

- Pullonkaulatulojen hukkuminen TSOiden kassaan heikentää insentiivejä investoida
- Vastakauppakustannukset toimivat ”keppinä” investointien toteuttamiseksi
- TSOiden kansalliset intressit ristiriidassa yhteismarkkinoiden kanssa

Argumentointia

- Fingridin investoinnit riippumattomia pullonkaulatuloista
- Vastakauppa houkuttelee siirtämään siirtorajoituksen rajalle
- Rajalle siirto tuo TSOille vastaavat pullonkaulatulot
- Hinta-alueilla TSOiden riski markkinatoimijoiden kannettavana
- Aluehintaerot läpinäkyviä kaikille, signaali investointitarpeesta
- Regulaattoreille aktiivisempi rooli

Johtopäätös:

Hinta-aluejako asettaa uusia vaatimuksia regulaation uskottavuudelle. Pullonkaula-tulojen käytölle ja TSOiden vastuille asetettava tiukemmat säännöt.

6. ”Tarjousaluejako on tarpeeton”

Suomalaiset toimijat

- Vastakauppa luo edellytykset yhtenäisille markkinoille
- Tarjous- ja hinta-aluejaon järjestelmäkustannukset yhtä suuret
- Tarjousaluejako voi johtaa strategiseen käyttäytymiseen spot-markkinoilla
- TSOt tuntevat jo nykyisin vastakauppoihin käytettävissä olevat laitokset hyvin

Argumentointia

- Tarjousaluejakoon siirtymisen kustannukset lähes samat kuin hinta-aluemalliin siirryttäessä
- Strateginen käyttäytyminen spot-markkinoilla todennäköistä
- Nord Pool Spot vastustaa tarjousalueita
- Vastakauppaa mahdollista kehittää muuten kuin tarjousaluemallilla
 - Läpinäkyvyys,
 - Vastakauppa valtakunnan rajan yli

Johtopäätös:

Tarjousaluejako on hyötyihin nähden kallis ja ongelmallinen keino siirtorajoitusten hoidolle. Vastakauppaa mahdollista kehittää muilla tavoin.

1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
 3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
 - ➔ 4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
 5. Yhteenveto
 6. Selvityksen jatkotyöt
-

Pitkittynyt epätietoisuus kehityssuunnasta on epäedullista markkinoiden toiminnalle

- Välivaiheet eivät ole tarpeen siirtorajoitusten hoitomekanismin muuttuessa
 - Hinta-alueisiin ei tarvetta siirtyä tarjousaluejaon kautta
 - Toimijoille jätettävä riittävästi aikaa valmistautua muutokseen
- Hinta-aluejakoon siirtyminen muuttaa sähkön hinnoittelua
 - Lyhin mahdollinen siirtymäaika 2 vuotta
- Vanhat hintaerosopimukset (CfD) on noteerattava loppuun asti, tai muulla tavalla taattava olemassa olevien finanssituotteiden käypyys
- Suurimmat muutostarpeet kohdistuvat toimijoiden tasehallintaan
 - Kuluttajien käyttöpaikkatiedot ja aluehinnat lienevät muutettavissa kohtuullisella vaivalla
- Kuluttajanäkökulma: markkinoiden ja laskutuksen ymmärrettävyys
- koordinaatio Pohjoismaiden välillä
 - Hinta-alueiden määrittäminen
 - Siirtymäaika ja –tapa

Hinta- tai tarjousaluejaon siirtymävaiheen suurimmat kustannukset liittyvät tietojärjestelmien päivityksiin

- Haitari toimijoiden esittämien kustannusarvioiden välillä on laaja
- Suurimmat kustannukset kohdistuvat tasevastaaville ja sähkön vähittäismyyjille
 - Tasehallinta, tuotannon/hankinnan suunnittelu; lisätyötä
 - Taseselvitys vaatii lisätyötä
 - Tiedotus- ja markkinointikulut kasvavat; markkinarakenne monimutkaistuu ja myyjillä mahdollisesti kaksi hinnoittelurakennetta
 - Asiakastietojärjestelmät sopeutettavissa helposti
- Teollisuuskuluttajien muutoskustannukset hyvin pienet
- Jakeluverkkojen kustannuksiin ratkaisulla ei merkittäviä vaikutuksia
- Siirtymäaikana kohonneet aluehinnan suojauksen kustannukset aiheuttavat nostopainetta sähkön loppuhintaan
- Vaikka tasevirheiden määrän ennakoidaan kasvavan hinta- alueratkaisussa, tasepoikkeamien kokonaiskustannusten odotetaan alenevan valtakunnan tasehallinnan tehostuessa

1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
 3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
 4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
 - ➔ 5. Yhteenveto
 6. Selvityksen jatkotyöt
-

Yhteenveto

- Hinta- tai tarjousaluejaon ongelmat kiteytyvät aluehintariskiltä suojautumiseen ja muutuskustannuksiin
- Kilpailuvaikutukset kohdistuvat erityisesti vähittäismarkkinoille
- Hinta-aluejakoon siirtyminen asettaa uusia vaatimuksia Fingridin sääntelylle
 - Markkinatoimijoiden pystyttävä luottamaan kantaverkon käytön ja kehityksen olevan sähkömarkkinoiden edun mukaista
- Pohjois-Suomi liian pieni hinta-alue kilpailun ja CfD-markkinoiden kannalta
- Kuluttajien luottamus ja ymmärrys sähkömarkkinoiden toimivuudesta tulee ottaa huomioon markkinoiden toimintaperiaatteita muutettaessa
 - Hinnanmuodostuksen läpinäkyvyyteen tulee kiinnittää huomiota

Markkinatoimijoiden mielestä:

Suomea ei ole tarvetta jakaa hinta- eikä tarjousalueisiin

Hinta- tai tarjousaluejako on ylimitoitettu keino puuttua pieneen ongelmaan

Rakenteelliset pullonkaulat on hoidettava kantaverkkoinvestoinnein

1. Toimeksiannon kuvaus ja tausta
 2. Norjan ja Ruotsin kokemuksia hinta-aluejaosta
 3. Teesit – tärkeimmät hinta- tai tarjousaluejaon vaikutukset Suomen sähkömarkkinoihin
 4. Siirtymävaihe ja siihen liittyvät kustannukset
 5. Yhteenveto
 - ➔ 6. Selvityksen jatkotyöt
-

Selvityksen jatkotyöt

- Kuulijat voivat antaa kommentteja esitetyistä arvioista kuluvan viikon aikana (viikko 17)
- Kommentteja ja ajatuksia voi lähettää vapaamuotoisella sähköpostilla
paivi.aaltonen@poyry.com
jonas.lindholm@poyry.com
- Pöyryn konsultit kuulevat mietteitä mielellään jo Sähkömarkkinapäivän aikana
- Selvityksestä laaditaan kattavampi raportti

KIITOS MIELENKIINNOSTA!

RÖYRY